

Putonghua, de Chinese standaardtaal

Met medewerking van Ubbo van Dijk

1 Putonghua

China is een gigantisch land, waarin talloze dialecten gesproken worden. Mensen met verschillende dialecten kunnen elkaar niet verstaan. Om ervoor te zorgen dat mensen door het hele land toch met elkaar kunnen communiceren, wordt op alle scholen in China Putonghua onderwezen. Putonghua is de eenheidstaal van China. Het is een soort 'Algemeen Beschaafd Chinees', dat lijkt op het Chinees dat in Beijing wordt gesproken.

Putonghua bestaat eigenlijk al heel lang. In de tijd van het Chinese keizerrijk werd het hele rijk bestuurd vanuit de hoofdstad. Daar waren dus enorm veel ambtenaren nodig, en die werden uit alle delen van het land gehaald. Omdat zij met elkaar moesten kunnen communiceren, werd er een eenheidstaal ingesteld. Ze kozen daarvoor de spreektaal van Beijing. Deze taal wordt wel Pekinees genoemd (naar Beijing/Peking) of Mandarijn (naar de buitenlandse benaming voor Chinese ambtenaren, 'mandarijnen'). Maar de Chinese benaming is Putonghua.

2 Pinyin

Het Chinees is natuurlijk bekend om zijn karakters. Toen China contact kreeg met andere landen, bleek dat de buitenlanders die karakters wel fascinerend vonden, maar dat het erg lastig voor hen was om iets van de taal te leren en te begrijpen. Daardoor begonnen ze al snel met het maken van transcripties: ze schreven de klanken van het Putonghua op in onze Latijnse letters.

Ook dat leidde tot verwarring, want de woorden die zo werden gevormd, werden in Frankrijk natuurlijk heel anders uitgesproken dan in Engeland of in Nederland. Daardoor ontstonden er verschillende 'transcriptietalen'. Het pinyin is een van deze transcriptiesystemen, het systeem dat de Chinezen zelf ontwikkeld hebben. Twee andere bekende systemen zijn het Britse Wade-Gilessysteem en het Amerikaanse Yalesysteem. Door de grote onderlinge verschillen en doordat mensen niet bereid waren de uitspraak van de ander over te nemen, is het niet gelukt om tot één één internationale standaardtranscriptie te komen. Uiteindelijk is het Pinyin het meest gebruikte transcriptiesysteem geworden.

Voorbeeld transcriptieverschillen

Pinyin	Wade-Giles	Yale
bo	po	bwo
fan	fan	fan
ji	chi	ji
qi	ch'i	chi
zi	tzu	dz

3 Uitspraak

Met behulp van het Pinyin wordt de uitspraak dus opgeschreven, maar hoe ís die uitspraak dan? Hier vind je overzichten van de uitspraak van de beginklank, de eindklank en de tonen.

Op de website kun je de klanken beluisteren.

3.1 Beginklanken (声母 shēngmǔ)

Het Putonghua heeft geaspireerde en niet-geaspireerde beginklanken. Geaspireerde klanken zijn 'plofklanken'. Aan het begin van een woord worden ze uitgesproken met een harde luchtstoot. Dit voel je als je je hand voor je mond houdt. Je voelt het vaak ook aan je middenrif. In het overzicht zijn de plofklanken gemarkeerd met een *sterretje.

Beginklanken			
b	h	y	zh
*p	m	s	j
d	n	sh	*q
*t	l	*c	x
g	f	*ch	r
*k	w	z	

3.2 Eindklanken (韵母 yùnmǔ)

De eindklanken worden lang aangehouden. Luister op de website naar de de uitspraak.

Eindklanken				
a	e	i	o	u
an	en	in		un
ang	eng	ing	ong	
		ia		ua
		ian		uan
		iang		uang
		ie		
ai	ei			ui
ao				uo
		iong		
		iu	ou	
		iao		uai

Wanneer **sh**, **ch**, **zh** of **r** gevolgd worden door een **i**, wordt deze uitgesproken met gekrulde tong, als een Amerikaanse **r**.

zhi	chi	shi	ri
-----	-----	-----	----

Wanneer **z**, **c** of **s** gevolgd worden door een **i**, wordt deze met de tanden op elkaar uitgesproken. De klank wordt iets langer aangehouden:

zi	ci	si
----	----	----

Let op:

De **u** wordt uitgesproken als **oe** in **moer**, de **ü** wordt uitgesproken als **uu** in **muur**.

ü	üe	üan	ün
---	----	-----	----

Maar wanneer de **u** achter een **y**, **j**, **q** of **x** staat, wordt die uitgesproken als **uu**!

yu	ju	qu	xu
----	----	----	----

3.3 Tonen

De Chinese taal is een toontaal: de betekenis wordt mede bepaald door de toon waarop de klank wordt uitgesproken. Putonghua heeft vier tonen. Hetzelfde woord heeft in elke toon een andere betekenis.

De tonen kun je beluisteren bij de audio van lessen in het boek.

wen 1e toon	温	lauw
wen 2e toon	文	geschreven taal
wen 3e toon	吻	zoenen
wen 4e toon	问	vragen

De tonen worden in Pinyin aangegeven met toontekens die boven de klinkers staan.

wen 1e toon	温	wēn
wen 2e toon	文	wén
wen 3e toon	吻	wǔn
wen 4e toon	问	wèn

4 Karaktervereenvoudiging

Chinese karakters zijn in de loop van hun lange bestaan steeds veranderd van vorm. Ze zijn steeds verder gestileerd. De karakters voor paard, schildpad, vis en vogel waren eerst herkenbare tekeningetjes, een soort pictogrammen. maar al snel werden het abstracte karakters. De complexe vorm is werd steeds verder vereenvoudigd; de afbeelding op blz. 21 in het boek laat dat goed zien.

De laatste vereenvoudiging stamt uit 1956. Er waren toen nog veel analfabeten in de Volksrepubliek China, en de overheid wilde daar wat aan doen. Lezen en schrijven moest makkelijker worden. Karakters met minder strepen zijn sneller op te schrijven en beter te onthouden. Deze vereenvoudigde schrijfwijze is nu de officiële schrijfwijze in China. Alleen in Hongkong en Macau wordt de traditionele schrijfwijze nog gebruikt.

Ook buiten China kom je de traditionele schrijfwijze niet veel meer tegen. Op bijna alle universiteiten in de wereld en in het hoger en voortgezet onderwijs wordt de vereenvoudiging gebruikt.

In Nederland worden de twee schrijfwijzen naast elkaar gebruikt. Als je ze allebei kent, kun je alle teksten lezen. Het primair Chinees onderwijs in Nederland gebruikt soms nog de klassieke schrijfwijze (*fántǐ*). In de hoogste klassen van een aantal basisscholen en in het secundair onderwijs wordt meestal het vereenvoudigd schrift (*jiǎntǐ*) ingevoerd. *In Chinees? 'n Makkie!* gebruiken we ook de vereenvoudigde schrijfwijze.

Naast de officiële vereenvoudiging zijn er allerlei groepen mensen die hun eigen vereenvoudigingen gebruiken. In Chinese restaurants bijvoorbeeld worden vaak afkortingen gebruikt voor gerechten als nasi, bami en kippensoep:

	Officieel	Vereenvoudigd
nasi	炒饭	反
bami	炒麵	面
kippensoep	雞湯	鸡○